

ՄԱՀԿ

ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՏՈՒԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՇԱՐԺԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԱՌՏԵՆԻՆ, ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՈՑԹԻ
ԶԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ԿԱՆԱՑԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՐԵՐՈՒ

ԺԹ. ՏԱՐԻ

Նոր Շրջան, Թիւ 43

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՕՐԻՈՐԴ ԱՐՏԵՄԻՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՄԱԹԻՆՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՐԻ
ՕՐԻՈՐԴ ԵԻՏՈՔՍԻ ԽՈՒՆԿԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՀԵՐՄԻՆԷ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՔՐԻՍՏԻՆԷ ՄԵԼԻՔԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՊԱՅԾԱՌ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ԵՒ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

Գ/ն 40 փարա

Տպագրութիւն ԾԱՂԻԿ, Կալաթա.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 50 դրուչ. Վեցամսեայ 25¹/₂ դրուչ :

ԳՍԻՍՈՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 54 դրուչ. Վեցամսեայ 27 դրուչ :

ԱՐՏԱՍՍՀԱՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 12 ֆրանք :

Ծանուցման, բաժանորդագրութեան եւ թերթին վերաբերող ամէն կարգի գործառնութեանց համար զիմել մի՛ միայն՝

{زاغيك غزته سي}

درعليه ده غلطه ده قورشونلى خاندنه نومرو ۷

Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ «Ծ Ա Վ Ի Կ»

Կ Պոլիս, Ղալաթիա, Գուրչունլու խան, թիւ 7

JOURNAL "DZAGHIK,"

Constantinople, Galata, Kourchoum Han, N° 7.

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԵԼ

ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ

Ձեւ ու կարի մէջ իր ունեցած համաւել ծանօթ Տիկին ԶԱՊԵԼ, որ վերջերս Եւրոպա գաղած էր նոյն ճիւղին մէջ իր ունեցած զարգացումը կատարելագործելու համար, Académie de Coupeի փայլուն մէկ վկայականով մայրաքաղաքս հասած է եւ երկու շաբաթէ ի վեր հաստատուած է Բերա, Մեծ փողոց, Սանթա Մարիա եկեղեցիին դէմ թիւ 418 արարթըմանը, ուր մեծ արհեստանոց մը հիմնելով սկսած է յանձնարարութիւններ ընդունիլ արդէն իսկ, բաղմաթիւ հարուստ ընտանիքներէ : Իր հետ բերած է նաեւ Եւրոպայէն ամառնային կերպասեղինաց ճոխ մթերք մը զոր իր յաճախորդուհիներուն տրամադրութեան ներքեւ դրած է :

3—13

Կ Օ Շ Ի Կ Ի Գ Ո Ր Ծ Ա Ր Ա Ն

Տ. Զ. ԲՕԼԱՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Հ Ի Մ Ն Ո Ւ Ա Ծ 1860 թ Ն

Դրեթէ կէս դարէ ի վեր հանրութեան վստահութիւնը գրաւած կօչիկի եւրոպական այս մեծ գործարանը՝ որուն գլխաւոր մթերանոցն է ՄԻՄԻԱՅՆ ԲԵՐԱ, ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԹԻԻ 401

կը հայթայթէ արանց, կանանց և տղայոց յատուկ զանազան տեսակ կօշիկներ որոնք իրենց չիքութեամբ և տոկունութեամբ կը գերազանցեն միւս նմանօրինակ վաճառատանց ապրանքները :

Անգամ մը զիմել բաւական է գոհ մնալու համար : 13—50

ՇԱՀԻԿ

ԾԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

(627) ԺԸ. ՏԱՐԻ – ԹԻԻ 43

29 ՅՈՒՆԻՍ 1906

ԳԱԽԱՌԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Ե.

ԳԱԽԱՌԱՅԻ ՇԱՀՈՒՇԻՆ ԵՒ ՇԱՅ ԼԵՋՈՒՆ

Լեզուներ իրենց գոյութիւնն ու զարգացումը ժողովրդական հիանալի ստեղծագործութեան կը պարտին աւելի:

ԻՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ առնելով լեզուներու պատմութիւնները, անմիջապէս պիտի կրնանք նշմարել թէ անոնք յանկարծակոն առաջացումը և կամ կատարելագործումն ու ճոխ դոյու թիւն մը չէ որ ունեցած են մէկէն: Այլ աստիճանական բարեշրջումը, զարգացումն ու պարզէն բաղադրեալը միևնույն բնական եղանակը իրենց կնիքը դրոշմած են ամբողջ աշխարհի վրայ այժմ խօսուող կամ գրուող, նոյն իսկ ամէնէն աղքատէն մինչեւ ամէնէն հարուստ և ծովածաւալ լեզուներուն վրայ, այնպէս որ անոնց բոլորն ալ բազմազան փուլերէ, երեւոյթներէ ու վիճակներէ անցած են յաջորդաբար՝ մինչև որ եկած հասած են այս օրուսն, ուր այլ եւս առաւել կամ նուազ ձեւերնաւ դարձած են մարդկային ամէն տեսակ դաղափարներու, յղացումներու, մտածումներու և բացատրութիւններու արտայայտիչ մեքենան ներկայանալու: Անոնք ամենանախնական, պարզ և խոնարհ ծագումով մը սկսած են նախ երեւան դալ, և յետոյ, հետզհետէ ընդարձակուած, ճոխացած, լայնացած և ընդունակ դարձած են՝ ընդունարանը կազմելու բառերու, ոճերու և աստիճաններու այլատեսակ համախմբումին, որ

լեզուի մը բովանդակ տարրերը կը կազմէ։ Լեզուի մը ճոխացումը կրնանք ներկայացնել երեւակայական նկարովը գետի մը, որ թէև նախապէս ջուրի աննշան և փոքր հոսանք մը, այլ՝ հեռզհեռէ իր մէջ ընդունելով նորանոր մեծ ու փոքր ջուրի հոսանքներ՝ կը ստուարանայ հեռզհեռէ, կը լայննայ, կը ծառայի և կ'ըլլայ վիթխարի գետ մը, որ կախուրջներ կը խորսալէ, և իր նախնա-կան փոքր ու խոնարհ ծաղումէն անհունապէս կը հեռանայ։ Ջուրի այդ նախնական փոքր հոսանքը լեզուի մը նախնական սկզբնաւուրթեան ամենազարդ վիճակն է, որ հեռզհեռէ իր մէջ ընդունելով լեզուական այլ և այլ տարրեր, զանազան ձևերու վերաբերող գաղափարներ, բառեր, ոճեր, պատկերներ, զգոցումներ և վերջապէս արտայայտութիւններու աներեւակայելի բազմութիւն մը, այլ և այլ մեկնակէտներէ եկած խառնուած, կ'ընդարձակէ հեռզհեռէ իր սահմանը և կը գառնայ ճոխ, մեծազանգուած և ձեռնհաս։

Լեզուներու կազմութեան այս բնական եզանակը միմիայն իր մտաւոր մշակներէն չէ որ կ'ուղղաւարուի, այլ, իրաւ է թէ անոնք մեծազոյն գերը կը կատարեն լեզուին մէջ գործածուելու համար իրենց առաջ ներկայացնող ատաղձներու ընտրութեան և անոր պատշաճազոյն կիրարկութեանը մէջ, սակայն և այնպէս լեզուն ունի իր մասնաւոր հայթայթիչները՝ որոնք լեզուին տարրերը կը ստեղծեն, երեւան կը բերեն՝ լեզուն կոկողներուն, յարդարողներուն, մտքի աշխատաւորներուն թողելով անոնց դասաւորութիւնը և գեղաւայելի գործածութիւնը։ Ու այսպէսով լեզուին զարգացման բուն հեղինակութիւնը կը մնայ հայթայթիչներուն վերագրել, որոնց մատակարարած ատաղձներն են որ կը յգկուին, կը կոկուին, կը ճարտարագործուին և գործածելի կը դառնան լեզուին ժիր գործաւորներուն ձեռքով։ Ճարտարապետը իր բոլոր հմտութիւնով ու ձեռնհասութիւնով չպիտի կրնար իր երեւակայած գեղեցկազոյն շէնքը կանգնեցնել, եթէ երբէք չէնքին ատաղձներն ու տարրերը բնականի չըլլային արուեստագործուելու, ճարտարութեան ենթարկուելու։ Այսպէս ալ մտքի աշխատաւորները, առանց բուն ատաղձին, առանձնաբար կարող չպիտի ըլլային լեզուին բազմացումը ճոխութիւնն ու զարգացումը տալ։ Եւ լեզուներու կազմաւորութեան ու կատարելագործութեան այս բուն ատաղձն ու տարրը ժողովուրդներն են որ կուտան, իրենց դասակարգային գործունէութեան ատարձանին համեմատ։ Հոն, ամէն գասակարգ, անգլղալարար քար մը կը գետեղէ լեզուի շէնքին մէջ՝ լեզուական տարրեր տարբեր ատաղձներ, տարրեր ու նիւթեր բերելով բնծայ, որպէս զի լեզուի ճարտարապետներն ու վարպետները զանոնք գը-

նեն իրենց յարմար տեղերուն, կողմերուն ու զիրքերուն մէջ, և այդ կերպով կառուցանեն լեզուական հոկայ շէնքը:

Իգական սեռին զերը սակայն չառ մեծ կզած է և է լեզուաներու բարգաւաճման տեսակէտով՝ անոնց տառադճներու պատրաստութեան ժողովրդական գործին մէջ, վասն զի նոր սերունդներու բոլոր մայրերը, ուղիղ հետեւութիւնով, մայրերն են նաև լեզուաներուն, զորա կ'աւանդեն իրենց երախաներուն՝ իրենց ջամբած կաթին հետ, իրրեւ լեզուներու ամէնէն ճշմարիտ, մանկավարժ և հարազատ տիպար ուսուցիչները, որոնք իրենց սրտի հատորիկներուն թոթով լեզուին կտպերը կը քակեն: Մանուսանց որ արտաքին միջավայրի մայրեր մասով անհաղորդ մնալով, այլասերումի և լեզուական փոփոխականութեան ալքերէն աւելի քիչ ենթակայ են, հաւատարմորէն պահպանելու կարող ըլլալու համար իրենց աւանդ տրուած լեզուական գանձը: Ամէն լեզուներու մէջ սրտի հետ խօսող, զգացումի ամենանրբին թելերը թրթռացնող և յուսձմներ պատկերացնող վառ բառերը, ոճերն ու աստիճանները՝ կրննորոշն է ապահովաբար, որովհետև իգական սեռն է որ աւելի զգայուն է հոգիով ու սրտով և իր զգացումներու խորութեան, խնդի ու կսկիծի աստիճանին համեմատ կը կերտէ նորանոր բառեր և նորանոր պատկերներ:

Հայ կիներ մանուսանդ, մասնաւորաբար գաւառացի հայուհին, արտաքին կենցաղավարական պայմաններէ հեռի ապրելով, և լեզուական ու բարքի ապաստումէն բաւական անջատ վիճակ մը ունենալով (գաւառական համաստ կենցաղավարութեան նախապաշարոտ պահանջներուն համար), ամենէն աւելի ստանով գանձաբանր դարձած է հայ լեզուին համար, որուն ճոխ միջերբը հիացուցիչ է պարզապէս: Գաւառացի հայ կնոջ քով պէտք է փնտուել լեզուին ամէնէն չքնաղ դոհարները, որոնցմէ շատեր տակաւին գրականութեան մէջ մուտ գտած չեն: Ինքնատիպ ստեղծականութիւն մը հայ կնոջ շնորհած է գաւառներու մէջ բնական և անզգայի լեզուաբանութիւն մը՝ որ անգիր, անսկիւն և սակայն բարձր, արտայայտող և արժէքաւոր է: Վառ երեւակայութիւն, նրբաթրթիւ զգացողականութիւն, հոգեկան վերացում, և իմացական ու չիմութիւն՝ միանալով միջավայրի բնական գեղեցկութիւններու սիրալի համայնապատկերին հետ՝ ստեղծած են հայուհին՝ լեզուական զմայլելի ընդունակութիւններով: Ընտանեկան զանազան պայմաններ, անփոփոխ ու անայլալ, տուած են իրեն լեզուական աւանդապահի դերը, մինչդեռ անդին գաւառացի այրը քիչ մը աւելի պակաս վստահելի է այս մասին, իրրեւ արտաքին կենցաղավարութեան հանգամանքներուն մէջ ճակատագրա-

կանօրէն ընկղմած արարածներ, որոնք լեզուական ու բարքի այլատեսութիւն տւելի ենթակայ վիճակ մը ունին: Պաւառացի հայուն հին տանը անկիւնները քաշուած, կամ չատ չատ դրացիներու հետ առօրեայ յարաբերութեան մը առիթը միայն ունայդ, աւանդական պահպանութեան ոգին է, որուն բերնին մէջ լեզուն կը պահէ իր բուն շեշտը և բնիկ արտայայտութիւնը: Անոնք, կարծես բնութենէն առած են ամէն ինչ, և արդէն իրենց մուտան բնութիւնն է, ուրիշ կը քաղեն այն վառ և պատկերատու բացատրութիւնները՝ զորս կարելի է մտիկ ընել դաւառացի մամիկի մը բերնէն կամ պառստի մը պատմութեան: Եւ այս է պատճառը զուգէ որ հայ լեզուն աւելի բնական տեսլծագործութեան մը և զարգացման գրոյմը կը կրէ, ինչպէս կը հաւատան շատ լեզուաբաններ:

Հայերէն լեզուն շատ մը տարրերը, իրենց բնատուփիկ վիճակին մէջ, աւելի անբնականացածի տեսլծագ մը ունին՝ քան շատ մը սերիշ լեզուներ, որոնք չինձու և արուեստակեալ թօն մը ունին կարծես, և յաճախ իրաւամբ: Ո՞վ տեսլծակ հայերէն լեզուի դաւառաբարբառներուն մէջ այն հիւսնալի հէքեքները, որոնց պայծառ պատկերները, բնատուփիկ լեզուին մէջ, ամէնէն նշանաւոր բանաստեղծներուն իսկ նախանձը կրնան չարմել, ո՞վ տեսլծակ դոհունակութեան նշանակութիւնն ունեցող օրհնութիւններու այլադան և հարուստ տեսակները, ո՞րիկէ ստացաւ հայ լեզուն ժողովրդական ասացումները, բանահիւսութիւններն ու առածները: Պաւառացի հայուն հին առաւ ատոնք լեզուին, և այսօր ալ՝ ան միայն ձեռնհաս է հայ գրականութեան մէջ գնելու ինքնատիպ մասեր, արմէքաւոր գոհարներ, որոնք նոր ճիւղնութիւն մը և գեղեցկութիւն մը կրնան տալ լեզուին՝ բնիկ երկեջաւորում մը տալով հայ գրականութեան, որ առանց այդ պատկերատու բացատրութիւններուն, թերեւս տափակ բան մը մնայ, թարգմանածոյ և մուրացիկ էջերու մէջ սահմանափակելով: Ժողովրդական կեանքին մէջ գոյութիւն ունեցող լեզուական այս գեղեցկութիւնները՝ նախանձ ձելի և գողարշիկ մաս մը կը կազմեն հայ լեզուին համար: Ամէնուն յայտնի է թէ ի՞նչ հմայքս էջեր կարելի է համբել ժողովրդական և դաւառական բանահիւսութեանէն, որ որտայոյդ կերպով երգած է մեռելալի մը դադալին վրայ, և ժգեհի մը ճամբուն հետէն, և սիրականի մը մահուան տպաւորութեան տակ, օրօրոցին առջեւ, բաժանման մը պահուն և այլ ընտանեկան վիշտերու տութիւն: Պաւառական բարբառներու այս չքնաղ տարրերու ձուլումը հայ գրականութեան մէջ, երբեան պիտի բերէ բնատուփիկ հայ գրականութիւնը, իր բոլոր պերճութիւններով և ինքնատիպ շքեղութիւններով: Եւ պէտք է գիտ-

նալ որ դաւառական լեզուի այս զիւռերուն տփննամեծ մասը հայուհիին հեղինակութիւնն է, վասն զի այդ մարդը չէր որ բաւերու և ոճերու մանրամասնութիւններուն մէջ պիտի ուզէր դեմ գերել, երբ անդին կեանքի պայքարը բաց ասպարէզն էր իրեն համար: Ասով սակայն հինէն ի վեր առաջ եկող մատենագրական դէմքերու երախտացուցիչ լեզուական բարիքը ուրանալ չէ որ մտքէս կ'անցնեմ, այլ՝ ցոյց տալ թէ հայ կիներ սրչափ արժած է իր լեզուին ճոխութեան և ընդարձակութեան հայեցակէտէն:

Հիմա թերեւս չատեր, երբ մակերևութազէս միայն դատելով կը կարգան այս յօդուածը, տղայական և գաւառացի հայուհիին ձրի փառաբանութեանը յատկացուած տողեր ուզեն սեպել, սակայն անոնք, որ քիչէ չատէ ուսումնասիրած են լեզուներու պատմութիւնը, պիտի ընդունին զիւրութիւնով թէ գաւառաբարբառներու, համայնքներու ինքնատիպ լեզուական ամբողջութիւնները ի՞նչ չըքնաղ միջերք և ոյժ է որ կրնան աւելցնել գրականլեզուի մը մէջ, և այս տեսակէտէն իսկ դատելով, ի՞նչ լեզուական գանձեր կարելի է գտնել հայ գաւառաբարբառներուն նկատմամբ, որոնք տակաւին պէտք եղածին պէս չեն ուսումնասիրուած գծադրարար, տաճի: Յաւալի է որ մեր մէջ, մինչ մէկ կողմէ գաւառացի գրագէտներ և գաւառական գրականութեան համակիրներ ուղեցին նոր զարկ մը տալ հայ լեզուին՝ գաւառական հայ լեզուին գանձերը տեղաւորելով անոր մէջ, զայն ճոխացնելով բնատոհմիկ ստեղծագործութեան լեզուական աղուոր արդիւնքներով, անդին սակայն, օտարաւոր միտքեր, որոնք օտար գրականութիւններով անած՝ անոնց թուծականման հայացումին մէջ կ'երազէին վնասել հայ լեզուին զարգացումը, միշտ արհամարհեցին հայ գաւառաբարբառներն ու գաւառային հայ լեզուն ու գրականութիւնը: Բարեբաղդօրէն մեր գրականութեան մէջ անուն ունեցող լուրջ միտքերէ չատեր արդէն իսկ կը գնահատեն գաւառային հայ լեզուին կարեւորութիւնը՝ ինքնատիպ գրականութիւն մը կազմաւարելու համար: Հոս հարկ է դիտել տալ գաւառացի գրողներուն թէ գաւառը, իր բնատանկան, բարոյական, նիւթական, բնական և այլ հոնգաժանքներով, անհասնում նիւթեր ունի ուսումնասիրելի: Իրենց կը մնայ միայն փոխանակ թուղիկ նիւթերով զրազելու, ուսումնասիրել գաւառի կեանքը՝ իր բոլոր փուլերուն մէջ: Մեր գրականութիւնը ա՛յն ատեն միայն պիտի կրնայ ինքնատիպ գոյութիւն մը ներկայացնել, երբ գաւառաբարբառները, իրենց բովանդակ մանրամասնական տարրներով, բառերով, ոճերով, աստիճաններով, պատկերներով, բացատրութիւններով, աւածներով, հէքեպիներով և լեզուարանական հետաքրքրական անանձնայատկութիւններով ու

սունմասիրութիւն, ներմուծութիւն գրական լեզուի մէջ, յարմարագոյն դասաւորութիւնով և անոր տան բնատոհմիկ գոյն մը՝ օտար գրականութիւններու անուրանալի շնորհներէն ալ առանց անմասն մնալից քաղաքով:

Հոս եթէ երբեք նիւթէն քիչ մը չեղեցայ համառօտ տողերու մէջ բացատրելու համար գաւառաբարբառներու կարեւորութիւնը, լեզուներու զարգացման և բարգաւաճման տեսակէտով, և փորձեցի չեշտել թէ ժողովրդական, ռամիկ միտքերու լեզուական ստեղծագործութիւնները պէտք է միախառնուին զարգացած միտքերու և լեզուական աշխատութիւններու ջանքերուն հետ, այն նպատակով էր որ ցոյց կարենամ տալ թէ, երբ հայ գաւառաբարբառն ուսումնասիրելու զենք, իր բովանդակ ամբողջութեանը և հմայքոտ մանրամասնութեանը մէջ, ո՞վ պիտի բանայ մեր առջեւ. հայ գաւառական լեզուին ու բարբառներու գանձերը, գոհարներն ու ճոխ միջերբը: Գաւառական բարբառներու ուսումնասիրութեան փորձն ընողներ քաջ գիտեն արդէն թէ գաւառացի այլը այս մասին մեծ բան մը չարժեք, և գաւառացի հայուհին է միայն, — և ան ալ պառաւ հայուհին, — որ կարող է տալ հայ զրականութեան հետապնդած գանձը, վասն զի ա՛ն է միայն որ, հաւատարմօրէն պահած է, գոնէ փըշուրները գաւառային հայ լեզուի բարբառաբանութեան նշխարներուն: Անո՛ր, — գաւառացի հայուհին հին սերունդին մանաւանդ, — բերնէն միայն կարելի է հաւաքել հայ գաւառաբարբառին ազամանները: Ա՛ն է միայն որ հարազատ կերպով և գուրգուրալից պահած, պահպանած է լեզուական տարրերը, սիրով գործածած, յաջորդող սերունդներուն փոխանցած և այս կերպով մինչև այսօրուան իսկ բերած հասցուցած է գաւառական բարբառներու գանձերուն բեկորները:

Ահաւասիկ այս կերպով կրնայ ըմբռնուիլ գաւառացի հայուհին մեծ գերը՝ հայ լեզուի զարգացման մեծ գործին մէջ, ուր գաւառը, իր ինքնատիպ լեզուական գանձերը հարկ է որ զնէ: Գրասէրներ, գոնէ այս պատճառով պէտք է չմոռնան գաւառացի հայուհին: Ա՛յն հայուհիները, որոնք կ'ուզէին արհամարհոտ վերաբերում մը ցոյց տալ գաւառական տարազներու մէջ պլլուած, ամչկոտ, քաղաքակրթութեան և աշխարհիկ կեանքի պայմաններէն անգիտակ գաւառացի հայուհիին, թող պահ մը մոռնան իրենց արհամարհանքը և մտածեն թէ ի՞նչ սիրուն նուէր մըն է որ կը բերէ գաւառացի հայուհին իր գրականութեան՝ գաւառաբարբառներու գանձերով:

Շ. Գաւառիսար

ԱՐՏԵՄԻՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Է ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ

Ա. Ռ. Ա. Զ. Ի. Ն. ԻՐ. Ա. Ս.

ԿԻՆ ԱՌՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

ՊԼՈՒԹ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԶԳԱՑՄԱՆ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հեղինակ ԲՕԼ ՄԱՆԹԷԿԱՑՑԱ

Մարտարանուրեան ուսուցիչ եւ անդամ Խաչիոյ ծերակոյսին

Բոլորովին կեղծիք չի կրնար համարուիլ սիրարանող էրիկ մարդու մը եւ կնոջ մը ցոյց տուած արուեստական գեղեցկացումը . բնական ու անպիմադրելի պէտք մըն է , որով մարդ սիրած անձին ցոյց տայ ինչ որ կայ լաւագոյն իր մէջ եւ ծածկէ ի՛նչ գէշ բան որ ունի : Բայց այդ բնական պէտքին համար , բաղմամտիճան սանդուխի մը միջոցաւ կը բարձրանան մինչեւ ամէնէն սեւաթոյր կեղծիքը , որ պղնձը ոսկիի , ապակին ադամանդի , հրեշտակը սա- տանայի կը փոխակերպէ :

Շատ քիչեր միայն կրնան պայծառ տեսնել , երբ աչքերնուն վրայ ունին սիրոյ ակնոցը . պարապ տեղը չէ որ , ամենահին ա- տեններէ սկսեալ , սէրը ներկայացուցած են աչքերը դոյ :

Սիրահարը այնքան կոյր է որ գոյները իրարու հետ կը շփոթէ , այնքան մտաղնոր է որ առաքինութիւններ կը տեսնէ հոն ուր մոլութիւններ միայն գոյութիւն ունին : Այսպէս՝ տկարութիւնը հա- մակրելի կը գտնէ , կեղծիքը՝ հաճելի , խարէութիւնը՝ ուրախալի :

Ամէնէն սուր միտք ունեցող մարդկային սիրտը ամէնէն աւելի խորապէս ճանչցողն անգամ չի կրնար զերծ մնալ այդ հրապուրանքներէն , որոնց շնորհիւ սիրուած անձը գաշտանկարի մը պէս կ'երեւայ վարդագոյն գաւաթի մը մէջէն դիտուած :

*
*
*

Նկարագիրներու ներդաշնակութեան պակասը ամէնէն մեծ եւ ամէնէն յաճախադէպ վտանգն է որ կը ծանրանայ ամուսնութեան վրայ . կրնայ այն աստիճանին հասնիլ որ այր եւ կին սլարտաւոր- ուին բաժնուելու , եւ հոն՝ ուր թոյլատրուած է ամուսնալուծում կատարելու : Պաշտոնական եւ օրինական բանաձեւ մը «բնաւորու- թեան անյարմարութիւն» կը կոչէ այդ սոսկալի պատահարը :

Ինչ կը նշանակէ այդ անարկու խօսքը: Ո՞վ է այն հրէշը որ կրնայ լուծել սիրոյ միացուցածը, տանջանքի փոխակերպել հեշտութիւնը, մաղձի վերածել մեղքը, դժոխք զարձնել դրախտը: — Երբ սկսիմ գրել «Մարդկային նկարագիրներ» անուն գիրքս, որուն վրայ տարիներէ ի վեր կը խորհիմ եւ զոր կը պատրաստեմ, թերեւս այն ատեն կարենամ աւելի պայծառօրէն լուսաբանել անհատներու եւ ազգերու հոգեբանութեան այդ մթին կէտը: Այսօր կը բաւականանամ իր խոշոր գիծերուն մէջ պարզելու խնդիրը, ամուսնական երջանկութեան նպաստող կէտերը միայն նկատի առնելով:

Բայց անմիջական կերպով հաստատենք սա անուելի իրողութիւնը թէ այրերուն եւ կիններուն միջեւ ծագած անհամաձայնութիւններէն եւ ո՛չ մէկը այնքան ճշիշ պզգեցութիւն ունի՝ որքան նկարագիրներու անհաշտութիւնը:

Երջանիկ կրնան ըլլալ հարուստ մարդ մը եւ աղքատ կին մը, աղքատ մարդ մը եւ հարուստ կին մը, ծերուկ մը եւ մանկամարդ կին մը, տարբեր իմացականութեան եւ զարգացումի տէր ամուսնացեալ, թէև հազուադէպ, բայց ստուգուած օրինակներ կան թէ ամուսնական այդ բաղմաձայնութեան մէջ ներդաշնակութիւն կը տիրէ, իսկ երբ նկարագիրները ճունչեն եւ իրարու բաղխին, այն ատեն ա՛լ ամէն յոյս կտրեցէք ամուսնական աշխարհէն:

Յուսահատութիւնը սովորական վիճակ մը պիտի ըլլայ ձեր ամուսնական կեանքին:

Բնաւորութեան անյարմարութիւնը չի նշանակեր ճաշակի, համակրութեան եւ ըղձանքներու տարբերութիւն, որովհետև այլազանութիւնը անհրաժեշտ է կատարեալ ներդաշնակութեան. այդ եւ կին (հաղար անգամ տպացուցած ենք) ա՛յնքան աւելի կը սիրեն զիրար, ո՛րքան առաջինը իսկապէս էրիկ մարդ է եւ վերջինն ալ՝ իսկապէս կին: Ատիկա կը նշանակէ թէ իրարու չեն նմանիր:

Բնաւորութեան անյարմարութիւնը, գոհնիկ լեզուով, կը նմանի եզան մը ու նոյնզի մէկտեղ լծուելուն, եղջերուի մը եւ կրեայի միասին յառաջանալու պարտաւորութեան, սագի մը եւ ծիծեռնակի մը մէկտեղ թռչելու դատապարտութեան՝ միեւնոյն թելին կապուած: Սակայն ճշմարտութեան դէմ կը հետտեն այս անհեթեթ օրինակները, որոնք հեռուանց կը յիշեցնեն էրիկ մարդուն եւ կնոջ հոգեկան անհամաձայնութիւնը: Եղջերուի եւ կրեայի, նոյնզի եւ եզան, ծիծեռնակի ու սագի այդ հրէշային լծաւորումը տեղափոխութեան խնդիր մըն է պարզապէս, մինչ էրիկ մարդուն եւ կնոջ դնացքը կեանքի շրջանին մէջ՝ կախում ունի ո՛չ միայն

արագութենէն, այլեւ չըջապատող իրերէն և կտրուած հեռաւորութենէն ու այն ամէն բաներէն, որոնք կարող են կերպարանափոխ դարձնելու զգայութիւնները, զգացումները, մտածումները: Միասին ապրելու դատապարտուած էրկան մը և կնոջ տուայտանքները նկարագրելու համար չէ կարելի աւելի ճշգրիտ բաղդատութեան եղբ մը գտնել քան թէ թռչունի մը կեանքը՝ որ ստիպուած է ձուկի մը հետ կենակցելու. սակայն այս բաղդատութիւնն ալ այնքան ճիշտ չէ, քանի որ կա՛մ ձուկը և կամ թռչունը կը մեռնի քիչ ատենէն, մինչ այրն ու կինը ընդհակառակը կ'ապրին, կեանքի նողկանքները, վշտերը և գարշանքը զգալու համար միայն:

Թիապարտներու կը նմանին, զորս միեւնոյն չզլթային կը կապենք, առանց շօշափելու իրենց համակիր վերաբերումը իրարու հանդէպ. բայց դէթ թիապարտները ոճրի հոգեկան յարակցութիւնով կապուած են իրարու, յաճախ մոլութեամբ ալ իրարու միացած ըլլալով, ինչ որ մերձեցում մը առաջ կը բերէ անոնց միջեւ:

Ամուսնութեան մէջ, սակայն, չզլթան մէկ հատ չէ: Հարիւրաւորներ հազարաւորներ կան, ամէնքն ալ անտեսանելի, բայց իբր կապ կը կաշկանդեն երկու կեանքեր, կը դատապարտեն միեւնոյն տուայտանքը քաշելու, որ կը կրկնապատկուի իւրաքանչիւրին տառապանքովը:

Հոս սրտերու չզլթան է, հոն ճաշակներու չզլթան, ասդին համակրութեանց չզլթան, անդին հակակրութեան, սովորութեանց, տենչանքներու, ամօթխածութեանց. ու այս ամէն չզլթաներուն մէջ կը գալարուին արհամարհանքներու, քինախնդրութեանց, անէծքներու, վրէժինդրութեանց օղակները:

Իւրաքանչիւր շարժումի, չզլթային պատճառած ցաւը կը փոխանցուի ընկերոջ, որ իրենին վրայ աւելցած, կը չեչտէ անգութ վրէժինդրութիւնը: Իւրաքանչիւր մորմոք՝ արձագանք մը ունի, եւ իւրաքանչիւր արձագանք կը հարիւրապատկի, այնպէս որ ամբողջ կեանքը վէրք մը կը դառնայ, կարծես բոլոր ջիղերը պըրկախտի ենթակայ եղած ըլլային, մարմինն իւրաքանչիւր անգամը եւ հոգիի ամէն մէկ ծալքը գալարուէր կատաղութեան թափի մը ու ակռաներու կրճտումի մը մէջ:

Խոշոր վէրք մը սալիանալու վրայ, ընկերոջ մէկ յեղակարծ շարժումը կուգայ կեղեւը հանել և վէրքը բանալ. տառապանքի այդ կեանքին մէջ չկայ անգամ մը որ չցաւի և չկայ զգացում մը որ չվիրաւորուի:

Ահա ինչո՛ւ համար բնաւորութեան անյարմարութիւնը, չատ

մը օրէնսգիրներու կողմէ, իրաւամբ նկատուած է բուսարար պատ-
ճառ մը ամուսնալուծման: Այնպէս է և պարտի ըլլալ: Կա՞յ աւելի
գորաւոր պատճառ մը քան անկարողութիւնը և գէշ վարմունքը:

* * *

Զգացումներու այդ խժաճայնութիւնը այլապէս ու շատ փո-
փոխական ձեւեր կ'առնէ. բայց միշտ սա բանաձեւին կրնայ վե-
րածուիլ.

Ինչ որ հաճոյ կը թուի ինծի՝ անհաճոյ կը թուի քեզի. ինչ
որ կ'երջանկացնէ քեզ՝ կը սառապեցնէ զիս:

* * *

Կինը սպիտակ կղաքիւ մըն է որ կը նախընտրէ սպաննուիլ
քան թէ տղմաթաթաւ ու ձիւնապատ լիճի մը վրայէն անցնիլ:

Այրը, ընդհակառակը, չիմբանդէ մըն է որ կը սիրէ աղտեղու-
թիւնը եւ կ'ուզէ անոր մէջ թաւալիլ. մարմնոյն ու հոգիին վրայ
չկայ մաս մը որ չսիրէ տիղմը: Ատանկ ամուսիններ ի՞նչպէս կրնան
միասին ապրիլ:

* * *

Այրը լաւատես է՝ լիբը ըլլալու աստիճան, եսասէր՝ ինքզինքը
պաշտելու. չափ, իր վերջին բառն է. «Ի՞նչ ետքը ինչ կ'ուզէ թող
ըլլայ»:

Կինը յոռետես է՝ շատ բարձր ըլլալուն համար խռէալը, որուն
չէ կարող հասնիլ մարդկային ու և է ձիւքը: Ան չի կրնար ապրիլ
վայրկեան մը, առանց սիրելու, առանց մտածում մը նուիրելու և
առանց գոհողութիւն մը ընելու մէկուն օգտին համար:

Ուրեմն ի՞նչպէս կրնան միասին ապրիլ:

* * *

Այրը չէ զգացած բնաւ գերբնականին պէտքը, և չի հաւա-
տար ո'չ Աստուծոյ, ո'չ հոգիի գոյութեան:

Կինը միսթիքան ծնած է, և մայրական դաստիարակութիւնը
կրօնասէր ու սնապաշտ դարձուցած է զինքը: Նոյն իսկ ճգնաւո-
րութեան բուռն ձգտում մը ունի:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այդ տեսակ բնաւորութիւն ունեցող ա-
մուսիններ կարենան իրարու հետ երջանիկ ապրիլ:

* * *

Այրը անկեղծ է ու գիւրահաղորդ, անխոհմ ըլլալու աստի-
ճան, անդուստ՝ բարձրանալու աստիճան: Մտքէն անցածը բրտօրէն
կ'ըսէ բարձրաձայն, կ'երգնու, կը հայհոյէ և ժամ մը յետոյ կը
ցաւի բարկայած ըլլալուն համար:

Կինը ինքնամիտի էակ մը, երկչոտ, կասկածոտ, իր զգացածին

մէկ տասներորդը միայն կը յայտնէ և դիւրազեղ բնաւորութիւն մը
չունի։ Միմօզայի մը պէս փափուկ, ինք իր վրայ կ'ամփոփուի՝
աւազի հատիկի մը, մազի մը և փետուրի մը հետ ընդհարում ու-
նենալուն պէս։ Այդպիսի կիւն մը ամէն բանի մէջ նախատինք կը
տեսնէ, փափկանկատութեան պակաս մը, ամէն բանի մէջ գէշի
կասկած կ'ունենայ, եւ նոյն իսկ բարիին մէջ յոսի մտադրութիւն-
ներ կը փնտռէ հաւատաքննիչի մը եռանդով։

Ատոնք ի՞նչպէս իրնոն երջանիկ կենակցութիւն մը ունենայ։

* * *

Այրը մարդասեաց է՝ կա'մ ծուլութեան կամ կասկածոտու-
թեան պատճառաւ. կ'անգոտնէ մարդկային ընկերութիւնը և խոյս
կուտայ անկէ։

Կինը կը սիրէ աղմկալից խօսակցութիւնները, շաղփաղփու-
թիւնները, անամէջ խօսքերը, կատակները, թատրոնը, պարահան-
դէսը։ Մնաց որ, մեղք գործելու առիթը չի փնտռեր այդ ամէնուն
մէջ, այլ կը սիրէ աղմկալից կեանքը և իրեն հաճոյ կը թուի
այն ամէն բաները որոնք կը մոռցնեն մտածումները։

Եւ տակաւին կը փափաքիք որ այդ երկու էակները օրհնեն
ամուսնութիւնը։

(Շարունակելի)

ՄԱԹԻՆ ԱՍՏՈՒԱՆԱՏՈՒՐ

ՆԱՄԱԿ ՀՕՐԵՂԲՕՐԱՂԶԿԱՆՍ

ՕՐ. ԵՐՄԱ. ԽՈՒՆԿԻ

Կ. Պօլիս, 21 Յունիս 1906

Սիրելիս Իււնա,

Այլ կը լրանային դպրոցի անմեղունակ կեանքի օրերը. քիչ
ատենէն պիտի թողէինք այն սուրբ յարկը՝ ուր անցան մեր ման-
կական խօլ ու զուարթ ժամերը. շրջանաւարտի քննութեանց օրերը
հասած ըլլալով՝ աշխատութիւնները կրկնապատկուած էին, ու յոգ-
նութիւնները շատցած, որուն համար միջոց չունէի բաժանման
վրայ խորհելու. կարծ դիշերուան մեծ մասը անքուն կ'անցունէի,
դիմագրաւելով մէկ կողմէն ամառուան տաք օդերուն հեղձուցիչ
ձնշումին, ու միւս կողմէ քունի մեղկացուցիչ ու անուշ թմրու-
թեան. սակայն երբեմն այսքան զօրաւոր կ'ըլլար քունի ազդե-
ցութիւնը որ, չառ անգամ մէկ ձեռքս թուղթ ու գրիչ, միւս
ձեռքս մեղկօրէէն տարածած գրքի մը էջերուն վրայ, յոգնած ու

թմրած քունի մէջ կ'ընկղմէի սկամայ, մինեւ որ կամ խուլայոյզ երազ մը, կամ մատիտին ու գրքին աղմկալի անկման թնդիւնը գար սթափեցնէր զիս, ու վերսկսէի աշխատութեան. այսպէս շարունակաբար 1-2 ամիս: Սակայն, սիրելիս, ուսանողութեան այս չարքաշ կեանքը, իր անտանելիութեան մէջ ունի այնքան անուշ, այնքան քաղցրադեցիկ ու հեշտալի բան մը՝ որ զքեզ կամայ սկամայ կը կապէ ու կը չզթայէ իրեն, այդ չարաչար աշխատութիւններուն՝ զորս թողուլ ու դասալիք բլլալ անկարելի կը դառնայ:

Աշխատութիւնս ապարդիւն մնացած չէր, որով յաջողութիւնս պսակուած էր չրջանաւարտի վկայականով, անտարակոյս ուրախութիւնս մեծ էր, բաղձանքներուս իրականութեան առջեւ գտնելով ինքզինքս: Վկայականս, այդ թուղթին կտորը, որուն կը ձգտին բոլոր զպրոցականներուն նպատակը, ձեռքէ ձեռք կը պտտէր, բոլոր ազգականներս ու բարեկամներս շնորհաւորելու կուգային, որպէս թէ մեծ բան մը եղած բլլայի, ինչպէս կը զգայի այն ատեն:

Սակայն այդ հրճուանքս ու խնդու վաղանցիկ եղաւ, երբ այլեւս սկսայ մտածել թէ այն սեմէն ներս, ուր այնչափ դարուններ ողջունած էի, ուր կազմուած էր ֆիզիքական ոյժս, ու բարոյական նկարագիրս, ուր բարձրացած էր մտքիս մակարդակը, ուր հոգիս թռիչներ առած էր դէպի բարին, դէպի ազնիւն ու դէպի լաւն, իրաւունք չունէի մոռնելու այնպէս՝ ինչպէս որ կը մոռնէի ասկէ մէկ քանի ամիս առաջ. զպրոցական ընկերակիցներ զիրար չպիտի ողջունէինք ալ, վարժարանին մէջ, ուր ճանչցանք. զիրար և ուր սիրեցինք մէկըմէկ իրեւ քոյր:

Սակայն իրմաս, պարտինք կուրորէն հնազանդիլ, ու վերջապէս զնեզ հոն՝ ուր ձգեցին մեր ուսուցիչները ուսանողութեան անձուկ չրջանակին մէջ. ո՛չ, պէտք էր միջոց մը խորհիլ, յառաջ տանելու մեր սկսած գործը, փոփոխութիւն մտացնել կեանքի միօրինակ ընթացքին մէջ. մտքին ու խորհուրդին շառաւիղները պէտք էր կեդրոնացնել գիտութեան կամ գեղարուեստի ու և է ընտրուած ճիւղի մը վրայ, բարձրացնելու համար մտքի մակարդակը, հոգեկանն ու զգացական ոլորտներուն մէջ ազնիւին ու փափուկին լուսատու ճառագայթները ներմածել, վերջապէս, ամբողջ ֆիզիքական ու բարոյական էութիւնդ գերին ընել Գեղեցիկին, Ազնուագոյնին և մանուսնդ կատարելագոյնին:

Ծիւղ մը ընտրել, ըսի, հոս էր որ կնճառութիւններ բազմապիսի խոչնդոտներ կուգային կանգնել զիրմացս. յարմարագոյնը ընտրել, այս էր խնդրոյն էական մասը. գիտութեան հետեւիլ, թէ գեղարուեստի. գաղափարակից ընկերուհիներէս մին, Օր. Շուշա-

նիկ, երկու գեւատիթիթ գլուխներ միացած, միշտ նախապատուութիւն կուտայինք գիտութեան: Բժշկուհի ըլլալ Օ՛հ... այս էր մեր մեծագոյն բաղձանքը, թէպէտ անիրանալի բաղձանք մը, քանի որ նիւթական անբաւականութիւնը իր սաղայելահան դերը կը խաղար, մեր իղձերը մեր ներսը մարելու համար. ստիպան խնդի պէս կը փափաքէինք, մեր խորհուրդներուն առաջին ու գլխաւոր առարկան, մեր խօսակցութիւններուն նիւթը Բժշկուհի ըլլալն էր. եթէ ծառերն ալ ասուն ըլլային, գարոցին պարտէզին լալկան տախտերը կենդանի վկայներ պիտի ըլլային մեր ըղձանքներուն:

Ի՞նչ որ ալ ըլլար, գարոցէն պէտք չէր հեռանալ, միոյն կամ միւսին իրականութիւնը տեսնելու համար ու չը բաժնեկու համար իրարմէ, երկու մեծախոհ գլուխները, որոնք շատ լաւ գիտէին զիրար հասկնալ ու զիրար միտիթարել հակառակ պարագային:

Հօրեղբորաղջիկ
ԵԻՏՈՒՄԻ ԽՈՒՆԿԵԱՆ

ՅՈՒՔԵՐ

ՕՐԻՈՐԴ Ս. Ե.ԻԸ

Ու կը ցնծան ծափերը գոռ ծովակին,
Աշպատսրէ խիսերու մօտ շողակնի,
Ու խարշափը աշիֆներուն ոսկեծղի
Վանգիւններու մէջ արծաթե, կը մարին . . . :

Ժապաւեկներ փրփուրներու ձիւնաքոյր,
Ու զանակներ շափաղայի, շագուարք,
Ամպի ծուկն մը գերդ քաւիչ, քիչ-սընգոյր.
Կ'հայշխանան կապոյսին մէջ շուսագարդ:

Կարապետներու ծրփանքն անդոյր կաթնածիր,
Խաժ մըշուշի վերերու մէջ վարդ-կարմիր,
Կը փայփայունին համքոյրովը սիւզերուն:

Հոգիս քոչուն մը վանդակուած վայրենի,
Կ'ուզե քոչիլ, քեւածիլ հո՛ն, հոշակի . . . :
Այդ դիւրական հեշտանքն ըմպել քրքրոտուն:

Սամսոն

ՀԵՐՄԻՆԻ ԴՐՈՒՄԻՆԵ

ԱՌՏԵՒՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Պարահանդեսի հագուստները պահեց. — Պէտք է զանոնք պատել վաղեկայի թերթերով և կամ կապուտերանդ մուսլինով, առանց տեղ մը բաց ձգելու. այսպէս կը պահուին նաև պսակի ըզգեստները: Եթէ կարելի ըլլայ, անոնց տանթէլներն ու շղարշները պէտք է պատել արծաթաղօծ թուղթով (papier d'argent):

Թաղիլե գլխարկները պահեց. — Նախ պէտք է աղէկ մը խողանակել փափուկեամբ անոնց վրայի զարդերը, և ապա պոտոսպարել խնամով. թաղիքը կը խողանակուի ամօնեաֆի մէջ թաթխուած ձարէ վրձինով մը: Այս գործողութենէն վերջ պէտք է զայն պատել սպիտակ և նուրբ թուղթով մը, որ քաթիլէ ՏՐԱՆԿԻ կը կոչուի:

Փեսուրները պահեց. — Գլխարկի տուփերու մէջ կը պահուին փետուրները քափուրէ (քեաֆիրի) անկողինի մը վրայ հանգչելով, որուն հօտը կ'արդիւնէ ցեցերուն մօտենալ փետուրին: Յանձնարարելի են նաև ծխախոտի խոշոր անդործածելի տուփեր, որոնց մէջ ի հարկին վիզի պղտիկ մուշտակներ ալ կրնան պահուիլ:

Արանց սեւ հագուստները, ինչպէս երեկոյթներու առթիւ և ին. կրկիք հաղուստները երբեք չեն ծածկուիր: Անոնք կախուած կը մնան հանդերձադաս գործաններու մէջ, ուր զանոնք պէտք է յաճախ խողանակել:

ՔՐԻՍՏԻՆԷ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՆԳԻՍՆԵՐ

ՎԻՆԵՆԱԿԱՆ ՄԻԻԹԱՄԵԱՆՅ Վարժարանին ամառը ի հանդէսը տեղի ունեցաւ նախընթաց Հինգշաբթի, հաստատութեան ընդարձակ պարտէզին մէջ, ի Բանկալթի, երկսեռ բաղմոթեան մը ներկայութեանը և հանգիստադրութեամբ Հայ-Հռոմէականաց Կ. Պատրիարք Տ. Սաղպաղեան Սրբազանի: Հանգէսը բացուեցաւ Համիտիէ քայլերգով, զոր ներկայք ունեւորեցին յոսնկայա: Որի յայտադրի մը համաձայն, տեղի ունեցան յետոյ յաջորդաբար արտասանութիւններ Թուրքերէն, Հայերէն, Գերմաներէն, Գաղղիերէն և Անգլիերէն, որոնք կ'ընդմիջուէին զպրոցական երգերով, արամախօսութիւններով և մենախօսութիւններով: Վարժարանին տեղեկագիրը կարգաց Հ. Գէորգ վարդապետ Փանչիկեան, հաստատութեան արդի վարիչը, ուրկէ յայտնուեցաւ թէ

այս կրթական հաստատութիւնը 189 աշակերտներ ունեցած է թէ՛ Հայ թէ՛ օտարազգի, վերջացող տարւոյն մէջ, թէ աւելի մղում կը տրուի Գերմաներէն լեզուի, որուն կարեւորութիւնը մեծ է արդարեւ առեւտրական հրապարակին վրայ: Տեղեկագրէն վերջ, վկայագիրներ և մրցանակներ բաժնուեցան աշակերտներուն: Հրաւիրեալ եկեղեցականներն ու աշխարհականները պատուասիրուեցան յետոյ գարեջուրով վարժարանին հիւրասրահին մէջ:

ԲԵՐՅ ԱՆԱՐԱՏ Յղութեան Օրիորդաց վարժարանին ալ ամառվերջի հանգէտը տեղի ունեցաւ նախընթաց Ուրբաթ, Վիեննական Միփթարեանց վանատան պարտէզին մէջ, ի Բանկալթի, ստուար բաղմոթեան մը ներկայութեան: Համիտիէ քայլերդէն վերջ, զոր ներկայք ունեւորեցին յոտնկայս, Թուրքերէն, Հայերէն, Գերմաներէն, Փաղղիերէն և Անգլերէն արտասանութիւններ ըրին աշակերտուհիք, ընդմիջուած դպրոցական երգերով և արամախօսութիւններով: Տեղեկագրէն յայտնուեցաւ թէ այս վարժարանը որ չորս տարուան կրթական հաստատութիւն մըն է, վերջին տարւոյն մէջ ունեցած է 63 աշակերտուհի, թէ՛ Հայ թէ՛ օտարազգի:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄիփթԱՐԵԱՆՅ վարժարանին ալ ամառվերջի հանգէտը տեղի ունեցաւ կիրակի օր հաստատութեան պարտէզին մէջ, ի Գատըգիւղ, նմանօրինակ յայտադրով:

“ԳԱՐՇԱՀՈՏ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ,”

(ԱՆՍՈՎՈՐ ԲԱՐՔԵՐ)

— 330 —

Յորմէհեաէ կը տառապէր ժ. Լինի ցաւագին հիւանդութիւնէ մը, որուն որոշութեան վրայ բժիշկներն անգամ համամիտ չէին իւրարու, մէկ անգամ միայն այցելած էի իրեն, և այդ սրտայօշոտ տեսարանը, գինքը այլայլմէ ընկուտ, ա'լ համարձակութիւնը չէր տուած ինծի զայն վերաբին տեսնելու, ինչու որ կին մըն էի, և Լինի մը գոյութիւնը զինքը անհանգստութեան ահելի մղձաւանջներու կը մղէր:

Խեղճ դեռատի երիտասարդը, ո՛րքան կը մեղքնայի: Սակայն, բարեբախտաբար, իր ապաքինումին լուրը օր ըստ օրէ ստուգուեցան կը յանգէր, և այս բանը ուրախութիւն կը պատճառէր բոլոր իր բարեկամներուն: Գոհութեամբ կը գիտուէին հասարակաց պարտէզի մէջ իր ձեմնիները՝ հիւանդապահին ընկերակցութեամբ միշտ:

Անցեալ օր Թաֆսիկի պարտէզը իրեն հանդիպեցանք, առաջին անգամ: Բարի և գութութեամբ տղու իր ղրմագիծերը ոչինչ էին խառնիւրդանք, գութութեամբ մասին, զորս կը պատմէին իր հիւանդութեան միջոցին ականատեսները և որոնց անգամ մըն ալ ես ներկայ եղած էի: Երբ մեր աթոռները իրենց տեղերը դրաւ, ցին՝ խօսակցութեան մը ծայրը պիտի բացուէր. բոլոր նախազգուշութեանս, փափկանկատութեանս ճիգը բաժնէի, ինչպէս իմ շուրջիներս, բան մը չլիչելու՝ որ կարենար իրեն մտքին մէջ խայծ մը բլլալ իր գութութեան:

Եւ սակայն գաղափարներու լծորդութիւն մը զինքը յաճախ կը դարձնէր իր անցեալէն, և հակառակ ճիգերու, միշտ կը նախընտրէր անդրադառնալ իր մեծատանջներուն, ա՛յնքան ուժով, այնքան ուժով՝ որ ա՛լ ստիպուած տեղի տուեր էինք իրեն: Ապա-քինութիւն. է՛հ, թերեւս պղտիկ մը. բայց յաւին շողովքը չէր կրցած անհետանալ բնա՛ւ:

Բորբոքուն ակնակապիչները յայտնի սեղմումներ կը կրէին կողմնակի և արագ. կը թուէր թէ, իր կանանչաթուս աչքերուն ուժգին թարթումներէն, պայքար մը սկսած էր նորէն իր մէջ. անվերջանալի պայքարը իր հիտանդ գաղափարներուն շփոթ հանգուցումին: Իր մտաւարկարը կը հալածէր:

«Անիկա... վա՛տ և յաճոգի ջատուկը, իր վիթխարի մարմ-նով, և իւղաբոյր ամբողջութեամբ, դարչելի լանջերով և փողո-ցային վառաշոտութեամբ, գեռատի աղջկան մը պէս սոնք ու ծեքծեքուն, իր բիրտ, կեղտոտ ու զաղքատեօխ կերպարանով, դարչանո՛տ, ո՛հ...», գորշանոտ իր ներկայութիւնը կը ներդգամ, հոս, իմ մէջս, ներսս, չէ՛ք հասկնար: Բայց պատշաճութիւնը կը յարգեմ, թէպէտ չկրնալ ըսելուս համար ձեզի բոլոր այն բաները զորս ինծի ուղեց առթել, և որոնց մէջ իմ վարպետ չեղաւ սա-կայն, չափազանց կը տոգունիմ, կ'ուզեմ խեղդել դայն, ո՛հնչացը-նել, անբարոյ, անխիղճ արարածը, որ զիս, տարիքս և աւիւնս կը հետապնդէ, որ կ'ուզէ օգտուիլ իմ ֆիզիքական կարողութիւն-ներէս և ուժերէս չարաչար, ա՛հ, իր ներկայութիւնը կը զգամ նորէն, որ զիս կը գաղանացնէ, ո՛րչափ փափաք կը զգամ հերձատամներովս ուժգին ուժգին բզկտելու իր կակուղ ու կախ միսերը, որոնք փոթ փոթ եղած՝ չորցած ուղտափուշերու կամ շատ շատ դժնիկներու նմանած արմատներուն կը նմանին:

«Պէտք է արմատախիլ ընել զանոնք, առ յաւէտ, առ յաւէտ... Աստուծոյ սիրոյն վրայ... կերպնում որ... իր երկար ու երակա-ցից մատները կրնամ խածնել առաջին զինքը բռնելուս, հոս, իմ ջղուտ և հուժկու երկու բաղուններովս, ի՛նչպէս պիտի յարձակիմ իր վրայ, գուցէ վազրի մը յատուկ կերպերով, այո՛, եւ ուժա-

սարսուռ զինքը հողերուն քսկուտել, իր փճացու Լովը մարելու հա-
մար իր անդուսդ, բոցանուտ փափաքները, որոնք իմ երկատարդ
հրապոյրներուս կը ձգտին. կ'երգնում որ կրնամ իր թոյլ ու դէր
խոշորութիւնը հոս ձեր առջև ոչնչացնել. և այն ատեն, այն ատեն
հանգիստը պիտի ծնի իմ ներսիւս, պիտի ապրիմ, որտիս
խաղաղութեան և սրբութեան համար, փոխան այդ ազատու,
թունահամ էակին ներկայութեամբ կծկուելու, և զխաճք որ իմ
ցաւս ինքն իսկ է:»

Զգացումը ջղացունց կ'ընէր զինքը զլիւն, մինչև փառերուն
ըստի ծայրերը, և հաղազին մէջ խռնչող դաւ ձայն մը վարագու-
ցած խոճկորի մը երևոյթը կուտար իրեն. զգալի սովորունութիւն
մը, զալուկի պիտի տանէր զանիկա, իր յորդանոս ձերմակ փրփու-
րներուն մէջ, որոնք բերնին երկու երկարած ձեղքուածքներէն կը
հոսէին:

Աստուծոյ համար, ինչբեցինք իր հիւանդսպահէն, որ տանի
զանիկա իր ապաստանարանին մէջ:

Աստուկ քան ոչ երբեք ցաւած էի իր վրայ, տեսնելով զինքը
այսպէս, երկրորդ անգամ իր ցաւերու կրկնումներուն մէջ, իր նո-
սրաներուն՝ որոնք ա'յնքան սրգարացի ալ էին:

Եւ եթէ ժ. Լինի բնապէս հիւանդ ըլլալուն համար երեւոյթ-
ները կը չափազանցէր, իրերը նոյնն էին սակայն. և իր տեղը որ
և է անհատ, որուն բովանդակ կազմութեանը մէջ ջիւղ մը մտած
չըլլար, նորէն պիտի տեսնուէր ա'յն յոռի, վտանգաւոր տղա-
ւորութիւններէն, որ այդ ակնարկուած ձեր կիներ կը թողու,
պաշտպանեալ անուան տակ որդեգրած որ և է դեռահաս աղու
մը վրայ:

ՀԱՅԿԱՆՈՅԵ ՄԱՌԻ

ՄԵԿՆՈՒՄ. — Ա. Գն. Տիկին Գրիգոր Խան Շամառնձեան ասջի
որ Եւրոպայի ջերմո կները մեկնեցաւ Արեւելեան ձեպընթացով:

— 3300000 —

Յաջորդ թիւով

ՕՐ. ՏԻՐՈՒՀԻ ԿԻՆՈՒՄԵՆԱՆ

ԵՐ

ՁԵՌԱԳՈՐԾԻ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

ԻՆՉՊԻՍ ՆԱԵԻ

ՕՐ. ՆՅՆՅՆ

ՈՒՒՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մագիկներու ամիսին, գեղածիծաղ Մայիսի մէջ էինք: Բնութեան հաղարումէկ նկարագրեցներ տեսարանները, սիրալիզ ու հմայիչ, զուարթ ելեւէջներ կուտան մարդկային սրտին, որ պահ մը այս իրականութեան վայելքով գինովցած՝ անմահ ըլլալու տենջը կը զգայ:

Կեանքը կ'ուայ առէն տեղ խինդի ու ոգեւորութեան տենդոտ շարժումներ ստեղծելով: Փաղաքին ընակիչները տաք ու անմահ քուր օդի մը հեղձուցիչ հոտանքներէն թմրած ու յոգնարեկ՝ անհամատ կերպով դուրս, քաղաքէն դուրս կը նետուին, ընտելանը մօտէն դիտելու եւ լայն ու մեծ շունչ մը առնելու համար: Եւ ո՞վ պիտի ուզէր առաւօտեան վճիռ ու անրիժ երկնքի մը կապոյտ չղարչներուն մէջ պարզուած հիանալի գրուադները աչքի անյաղ պիշպիշումով մը դիտելէ յետոյ՝ սենեակի մը չորս պատերուն մէջ փակուիլ մնալ: Բնազգարար տունէն դուրս, ընտելեան գիրկը կը դիմենք:

Գպրոցէն, ուսուցչունիութեան յոգնեցուցիչ կեանքէն հեռու, անհունապէս երջանիկ միւս՝ ընկերակիցներէս, որոնք առարւընէ մինչեւ իրիկուն, գործի անօրինակ ծանրութեան մը տակ, դասարաններու ապականուած օդը ծծելու դատապարտուած են, կը խորհիմ թէ պոպոյսներով քանի մը տարիէ ի վեր վարած արտաշուք կեանքի ի՞նչ փոխարէն դուարթ տարի մը պիտի անցընեմ, բայց այնպէս չեղաւ. ընտանեկան եւ առանին զործերու փարած՝ քիչ անգամ աչք կը բանայի իրականացած տեսնելու համար իղձերս, ու այդ քիչն ալ դո՛ւ կ'ընէր զիս սակայն: Սակաւաթիւ պոպոյսներս տակայն աննշան կերպով չէին անցներ, ու անոնց թողած անուշ տպաւորութիւնները իմ վրաս անջնջելի կը մնային: Վերջերս մանաւանդ երկուշարթի առաւօտ մը (Ս. Նզիպի պահքի երկուշարթին) մօրս, մեծմօրս, մօրաքոյրերուս եւ զանազան մտերիմներու հետ ըրած մէկ պոպոյս շատ գեղեցիկ եղաւ ինձի համար:

Ու խոր պիտի երթայինք: Առաւօտուն շատ կանուխ անհրաժեշտ պատրաստութիւններէ յետոյ քաղաքէն դուրս ելանք, արեւը ծագած էր ու ընտելանը, սիրուն արտադրաւ տեսարաններ կը պարզէր: Մեզմէ առաջ շատ խումբեր արդէն եկած տեղաւորուած էին անտառներուն թանձր ու լայնածառայ շուքերուն մէջ: Մենք ալ խումբով, անոնց չարքը զմրուխտ կանանչներուն վրայ նստեցանք երջանիկ մարդու մը դո՛ւնտակութիւնը զգալով: Մեզմ հով մը մերթ ընդ մերթ նստելի փափկութեամբ ու գոլար զգուանք:

ներով կը շօյէր մեր գէմքերը, թարի զալուստ մազթելով կտրծես իր քաղքցի հիւրերուն :

Բազմութիւնը հետզհետէ կը ստուարանար, և եկողը կ'ուզուէր գէպի լճակ մը, որուն ջուրը դեղ ըլլալ կը խոտտանայ իրեն գացողներուն :

Հետաքրքրութիւնս չթողուց որ աւելի սպասեմ, ոտք ելայ և գացի միանալ ուխտաւոր խումբին, ուր պարզուկ կեանք մը ապրող միամիտ սրտեր կը բաբախէին գաւառացիի ջերմին հաւատքով աւելցուն :

Հիացումով կը լսէի որ նոյն իսկ տարիներով մարմնի ազտէ տառապողներ իսպառ լոճկուած են իրենց ցաւերէն այս ջուրին մէջ լողնալով : Մենք ալ մօտ էինք համրաւասար բուժողին ու ժողովրդական այդ միամիտ հոգիներէն ըղիւղ ուսմիկ հաւատքով պահ մը մեր սրտերն ալ պարտուեցան և բաղձացինք պուտ մը ջրով մեր գէմքերն ալ թրջել :

Արեւը բաւական բարձրացած էր, եկողներուն ու դացողներուն թիւը անհաշիւ : Մենք մեր ուխտը կատարած էինք, ուստի շուքին տակ, դալարագեղ գետնի մը վրայ նստեցանք, ուր շատ խումբեր կանացի սիրուն չրջանակներ ձեւացուցած էին. չրջանակներ, որոնց մէջտեղը կը փայլէին ազուոր ու գունաւոր շիշերը պատուական օդիով լեցուն, փոքրիկ տուփերուն հետ, որոնց առնուհաճ փոշիները մերթ ընդ մերթ անուշի գդալով մը կ'ընդմիջէին օդին պճլիկ արծաթ գաւաթները :

Տեսնելով էր կանացի այս երջանիկ ու զուարթ խումբերը, որքան զարմանալի են ու հետաքրքրական : Օդիէն փոքր ինչ տաքցած գլուխներ լինչ զուարճալի կատակներով կը համեմեն խօսակցութիւնը կենդանի հրապոյր մը տալով անոր : Ասանկ ժամանցներ մարդ երջանիկ ըլլալու գիտակցութեամբ անկեղծ հպարտութիւն մը կը յայտարարէ :

Խինդ ու ոգեւորութիւն կը տիրէր ամէն կողմ և ուրախութիւնը անուշ ու անխառն փպիտով մը կ'օծէր ամէն գէմքերը : Տեսարանները բազմատեսակ էին : Հոս պղտիկ սիրուն աղջիկներ, կեանքին անուշահոտ ծաղիկները, չուան կը ցատկէին գգուելի ճարպիկութեամբ մը. հոն պճլիկ մանկիկներ, անմեղ ու ցատկատուն, կը խաղային կը թռէին սրտի անրիժ երանութեամբ օդին մէջ թռթուացելով իրենց հոգիներուն վճիռ ազազակները. ու քիչ մը հեռուն միապաղաղ լճակը իր բուժումի նուիրական գործը կը կատարէր :

Այս կենդանի պատկերները կազմուբում մը կուտային գոգցես

մարդուն, ուր պահ մը սիրան ու հոգին երջանկութեան քնարը կը թռթռաքնէին :

Օրը կը տարածամէր և արեւը ջինջ գէնիթէն շողերու ուլկէան մը կը տեղացնէր . խումբերը հետզհետէ սկսած էին մեկնիլ, մենք ալ աղուոր ճաշ մը ընելէ յետոյ կամաց կամաց ոտք ելանք և յամբընթաց դէպի տուն ուղղուեցանք երջանիկ օրուն մը անուշ յիշատակներով բռնաւորուած :

ՊԱՅԻԱՌ ԻԱՆՏԱՆԵԱՆ

Ֆ Է Մ Ի Ն Ի Զ Մ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի Կ. ՊՕԼԻՍ

Ուրախալի երևոյթ մըն է որ տակաւ Ֆէմինիզմը իր օգուտները կը ակուէ մարդկային ընկերութեան, քաղաքակրթուած աշխարհը կը քննարկէ մէջ, ուր ընդունուած է սա քեզեցիկ սկզբունքը թէ կինն ալ պէտք է իր աշխատութեան բաժինը բերէ իր ամուսնոյն, միասին տանելու համար կեանքի պայքարը, ցորչալի կարողութիւնը չի պակսի իրեն :

Հարուստ ընտանիքներու մէջ, իրաւ է թէ տանտիկինը կամ օրիորդը, սուսորիկի մը կեանքը կ'անցընէ և պէտք չունի բնաւ իր արդու զարգէն դուրս ու և է բանի վրայ խորհելու, ապահովուած ըլլալով իր ապրուստը, սակայն միջնակարգ ընտանիքներու համար խնդիրը կը տարբերի, և գիտենք թէ միայն այր մարդուն աշխատութիւնը չի բաւեր լիովին՝ ընտանեկան յարկի մը բոլոր անուշուծութիւններն ու քաղցրութիւնները վայելելու համար, երբ պէտքերն աշխարհի բազմացած են ու այրը չի կրնար ամէնուն հասնիլ, հակառակ իր թափած քրտինքներուն :

Ներուզական քաղաքներու ժողովուրդները չա'տ լաւ ըմբռնած են այս կէտը, ուր ընտանիքի մը իւրաքանչիւր անդամները իրենց ուրոյն աշխատութիւնն ու գործը ունին, տունէն դուրս, առեւտրական հրապարակէն վրայ : Տիկինը իր ամուսնոյն կ'օգնէ, քոյրը իր եղբոր և փոխադարձաբար, այնպէս որ ո'չ ոք կրնայ տրտնջալ իրարու, և ամէնքն ալ իրենց աշխատութեան բաժինը կ'ունենան ընտանեկան յարկին պահպանութեան գործին մէջ : Ու այսպէս ընտանիքը համալսարանական կրթութիւն մը չունին : Միջնակարգ

գատախարակութիւնով անո՞ծ միտքեր են առհասարակ, որոնք կ'աշխատին Գործարաններու, Դրամատանց, Առեւտրական ամէն կարգի հաստատութեանց մէջ, ոմանք իբրեւ գրագիր, ոմանք իբրեւ պաշտօնեայ, ոմանք իբրեւ վարիչ են. են. :

Իրաւ, Պօլսոյ մէջ ալ, մասնաւորաբար Բերա, կը գտնուին այս տեսակ տիկիւններ ու օրիորդներ, սակայն ասոնք սահմանափակ թիւ մը ունին, որոնց մեծ մասը յարատեւութեան ոգիէ զուրկ է գրեթէ, անոր համար որ աւելի՝ պէտքէն մղուած է քան սկզբունքէն, և պէտքերը կրնան հոգացուիլ, կը խորհի, ա'յս կամ այն կերպով :

Ու երբ ամուսին կամ եղբայր ունեցող կիները պէտքէն կամ սկզբունքէն թեւադրուած, մէյմէկ շահու աղբիւրներու ետեւէ կը վազեն, դիւրին է մտաբերել թէ ո՞րքան աւելի ստիպողական հանգամանք մը կը ստանայ այս պարագան, ամուսին և եղբայր չունեցող և կամ ունենալով հանդերձ աշխատութեան պէսք ունեցող կիներուն համար, որոնք պատուաւորապէս կ'ուզեն ապրիլ մարդկային բնկերութեան մէջ և իրենց ճակտին քրախնդով կ'ուզեն իրենց ապրուստը ճարել :

Մեր մէջ, եթէ չենք սխալիր, աշխատութեան նուիրուող կիները ընդհանրապէս վարժուհի կ'ըլլան, որոնք զաւառներ ալ կ'երթան ի հարկին : Վարժուհիութենէ դուրս ասպարէզ չկայ իրենց համար, պաշտօն մը ուր կը գատախարակին սակայն յաճախ, ենթակայ ըլլալով միշտ անհասներու քմահաճոյքին, և ուր ամէնէն նուազ դրամն է որ կը շահին, նիւթական խեղճ վարձատրութիւն մը ըլլալով շատ անգամ իրենց ստանալիք բաժինը : Հայ աղջիկներու համար ծափահարելի է սակայն աշխատութեան այս յարուստ մը, հոգ չէ թէ իրենց ընդգրկած ասպարէզը ապերախտ ասպարէզ մը եղած ըլլայ : Խնդիրն այն է թէ մեր կիներն ու աղջիկներն ալ աշխատելու կորով ցոյց տուած են, և եթէ վարժուհիութեան փաւրած են միայն, պատճառն ա'յն է որ ուրիշ յարմար զբաղում չեն գտած իրենց :

Վստահ ենք որ եթէ մեր տիկիւններն ու օրիորդները առեւտրական ասպարէզներու նուիրուէին, իրենց եւրոպացի սեռակիցներուն պէս, հաւաստը յաջողութիւն պիտի գտնէին, որովհետեւ ո'չ ուշիմութիւնը և ո'չ աշխատասիրութեան եռանդն է որ կը պակսի իրենց :

Մինչեւ ցարդ լաւագոյն միջոցներն ու պայմանները չէին ներկայացած մեր կիներուն՝ առեւտրական գործերով զբաղելու համար : Այսօր հաճոյքով կը ծանուցանենք թէ պատուաւոր ասպարէզ մը կը բացուի կիներուն, Պօլսոյ մէջ, ուր

Hongroise ապահովագրական ընկերութեան Արեւելքի ընդհանուր Տնօրէնութիւնը որոշած է իր Բէքսօնէլին մէջ կիներ ալ աւելցնել, ապահովագրական գործառնութեանց մէջ լաւագոյն զբաղումներ և շահաւէտ դիրքեր տրամադրելի ընելով անոնց, բաւական է որ անոնք որ դիմում պիտի ընեն, բաւականաչափ զարգացումի մը հետ, հմտութիւն ունենան ըստ բաւականի նա՛եւ ֆրանսերէն լեզուին:

Ա՛յն կիներուն համար որոնք պատուաւոր աշխատութեան մը նուիրուիլ կ'ուզեն, լաւագոյն առիթ մըն է ուրեմն զբաղումի այս միջոցը, որուն կրնան փարիլ, պէտք եղած բանակցութեանց համար դիմելով Hongroise ապահովագրական ընկերութեան Թուրքիոյ ընդհ. գործակալութեան Տեսչին (Inspecteur en chef) — Պօլիս, Մահմուտիէ Սան — , ամէն կէս օրէ վերջ, ժամը 2ին 4 (Լ. Ե.):

Ա Ձ Դ

Արհեստագիտական վարժարանի նախորդ 3 վարչուհիները իւրենց գործառնութիւնները կը շարունակեն Բերա Թագսիմ, Րում Բապրիսթան փողոց թիւ 26 տան մէջ և կ'ընդունին ճերմակեղէնի վերաբերեալ ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ, իսկոտ գիւրամատչելի պայմաններով:

Յանձնարարութիւնները կ'ընդունուին Յուլիս 10 երկուշաբթի օրէն սկսեալ ամէն Բչ. Դչ. և Ուր. կէս օրերէ վերջ:

Այցելութիւն մը կը բաւէ գաղափար կազմելու համար պատրաստած գործերուն նրբութեան և ճաշակաւոր ըլլալուն և միեւնոյն ատեն գիներուն չափաւորութեան մասին:

1 - 5

Բազրատունի վարժարանին ամալիքլի հրապարակային հարցաքննութիւնները տեղի պիտի ունենան վաղուքնէ սկսեալ մինչեւ Յուլիս 9, իսկ Մանկապարտէզի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 16, Կիրակի օր, կէս օրէ վերջ ժամը 2ին (Լ. Ե.):

ԱՂԶԻԿՆԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Հաճոյքով կը ծանուցանենք մեր չնորհալի ընթերցողներուն թէ ծանօթ տպագրիչ Մենիկ էֆ. Արզուման, ուղեով օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանելու Հայ ազջկանց, ձեռնարկած է հրատարակութեանը Ամերիկացի հանրահաշիւ բժշկուհի Տիկին Մէրի Ուրս Ալէնի

Ի՞նչ ՊէՏՔ Է ԳԻՏՆԱՅ ԳԵՌԱՏԻ ԱՂԶԻԿ ՄԸ

Գրքոյկին, զոր հայերէնի թարգմանած է Միքայէլ էֆ. Շամտան, ձեան, ժողովրդական և դիւրահասկնալի լեզուով մը:

Առելորդ է խօսիլ օգտակարութեանը վրայ այս հատորին, քանի որ հեղինակին խորագիրը բառական է արդէն, ճանչցնելու համար անոր նպատակը:

Ո՞ր ազջիկը չպիտի ուղէր գիտնալ թէ ի՞նչ պէտք է գիտնայ ինք և ի՞նչ են այն բաները զորս չի գիտեր:

Այս առթիւ չանեկան կը համարինք մէջ բերել «Մայրերութեան թերթը» լրագրի խմբագրապետուհի Տիկ. Ֆրէնսիկ Շէլտըն Պըլտընի հետեւեալ գնահատականը որ ուղղուած է համակրելի հեղինակին:

«Ոչ մէկ մտացի, խորհող կին՝ մայր դեռատի տղոց, կրնայ առանց Տօքթ. Մէրի Ուրս Ալէնի վերջին գրքովը ըլլալ, որուն տիտղոսն է Ի՞նչ պէՏՔ Է գիտնայ դեռասի աղջիկ մը:»

Մեր մեծայարգ պաշտօնակցուհիին յայտարարութեան համաձայն, մենք ալ այնպէս կը սիրենք յուսալ թէ մեր դեռատի տղոց մայրերուն ամէնքն ալ, մտացի և խորհող կիներ, ի՞րօք չպիտի կրնան ըլլալ առանց այս հատորին՝ որ ազջիկներուն կեանքին հետ ամէնէն սերտ առնչութիւնը ունի:

Գիրքը արդէն սկսած է տպագրուիլ Ծաղիկի տպարանին մէջ, և մէկ ամիսէն հրապարակ կ'ելլէ: Պօլտոյ մէջ պիտի ծախուի 5 դահեկանի և գաւառաց համար 6 դահեկանի՝ գրքին լրական արժանիքէն անհամեմատ կերպով ավելի:

ՀԱՅՈՒԱԿԱՆ ՀԱՆՃԱՐ

Ծաղիկի 40րդ թիւով հրատարակուած հաշուակոն հարցումին՝ որ էր

7 թիւը ինչ յայտարար (ամբողջական թիւ) կ'ուզէ որ ինքը իրեն հետ բաղ խաղաղութեամբ 90 ապ, ճշդիւ պատասխանած են Պ. Պ. Մկրտիչ Թիւթիւզեան, Արշակ Վարդանեան և Տիրան Մարգարեան, հետեւեալ կերպով:

$$\frac{7}{\text{ինչ}} \times \frac{\text{ինք}}{\text{ինչ}} = 90$$

Կոտորակին երկու եզրերը միեւնոյն արժէքով բաժնելով արժէքը չի փոխուիր, ուստի ինչը և ինքը երկուքն ալ ին պարունակելով, կրնանք զանոնք ջնջել, և կ'ունենանք $\frac{7 \times \text{ինք}}{\text{ինչ}}$ որ հաւասար է 90ի, քանի որ Ք հաւասար ըլլալով 9000ի և 2700ի, երբ իրենց արժէքները վերի կոտորակին մէջ Քին և 2ին տեղը դնենք, կ'ունենանք $\frac{7 \times 9000}{700}$ կոտորակը:

Այս կոտորակն ալ 100ով և 7ով պարզելով առաջ կուգայ 90, ce qu'il fallait démontrer:

Եօթերորդ հարցում

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

Առէք այս թիւերէն մէկը, բաժնեցէք զայն հաւասարապէս մնացեալներուն. յետոյ, ինչ կ'ընէք ըրէք, այնպէս մը շարեցէք զանոնք հետեւեալ 9 քառակուսիներուն մէջ որ, ամէն կողմէ և անկիւններէն զուգարուելով աւելորդական տարին պատկերէ:

Լուծումները կ'ընդունուին միայն այս թուղթին վրայ մինչև յառաջիկայ Գ. իրիկուն: Վիճակաւ տխուր որով չահողին վեց ամսուան նմադիկ:

ՔԱԼԱՏՐԵՄԻՆԻ

ՔՈՒՄԸ

ԵՒ

ԲՈՒՏՈՒՆ

Բարեգի բժշկական կաճա-
ռեն վկայեալ քիմիագետ Մ.
ՅԼԱԺԷԻ կողմէ պատրաստը-
ուած:

Քալոտրէմինի բուտոան և քոէմը մեծ համբաւ կը վայելեն
իրենց հաճելի յատկութիւններուն համար: Առանց վերապահութեան
կարելի է ըսել թէ ասոնք այս կարգի պատրաստութեանց ամենէն
գերազանցեան: Քալոտրէմինի քոէմը ամէն տեսակ օճառէ աւելի
լաւ կը մաքրէ մորթը: Երբ ամէն օր գործածուի գեղեցկութիւն,
թարմութիւն և առուգութիւն կ'ընծայէ արտաքին երեւոյթին:
Իսկ քալոտրէմինի բուտոան ալ այս գեղեցիկ արդիւնքները կը
լրացնէ, ճերմկցնելով դէմքը բնական կերպով մը:

Այս աննման քոէմը և բուտոան կը ծախուի Բերա, Պօն Մառ-
չէ, Կալաթա, Թիւնէյի փողոց Մ. Հիսարի, Սթանպոլ, Ելնի Ճամի,
Մ. Քլէանթէն Հաճօրուօի եւ Մահմուտ Բաշա, Մ. Բօսթաքի Մի-
խայիտի մաճառատունները:

5-25

ՀՈԶԱԿԱՒՈՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ԽԱԶՈԿ ԺԱՄԿՈԶԵԱՆ

Պօլիս, Պահլէ Գաբու Պողաջաճիին դէմ, Սթանպոլ խան
թիւ 4, 5, 6,

Մայրաքաղաքիս ատամնաբուժական դասին մէջ պատուաւոր
դիրք մը գրաւող Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեան, այս անգամ Եւրոպայէն
ու Ամերիկայէն յատկապէս բերել տուած նոր դրութեամբ գործիք-
ներով և իրեն յատուկ եղող ճարտարութեամբ, առանց ոեւէ ցաւ
զգացնելու, ակնթարթի մէջ կը հանէ փտտած և ամէնէն դժուա-
րին ակռաները: Առջեւի փտտած ակռաները առանց հանելու ար-
մատներու վրայ կը զետեղէ բնականէն բնաւ տարբերութիւն չու-
նեցող պտուտակաւոր ակռաներ: Բերնին ետեւի կողմը լեցուիլը
անկարելի եղող արմատներու վրայ, ոսկի կամ բլաթին քուռօններ
կ'անցընէ: Նաեւ քառչուրի, բլաթինի, ոսկիի վրայ շարուած ոկ-
ռաներ կը շինէ բնականին յար եւ նման:

Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեանի սկզբունքն է

Պատուաւորութիւն, Ուղղամտութիւն եւ Մաքրութիւն ինչ որ ան-
հրաժեշտ պայմաններ են ատամնաբոյժի մը համար:

ԶԱՓԱԻՈՐԳԻՆ

Վկայեալ աղքատաց ճրի

34-50

ALA BRODEUSE AU FIL D'OR

MARQUE

DEPOSEE

FONDEE EN 1888

ԱՐԹԱՔԻ Ա. ԽՈՒՄԱՐԵԱՆ

(Ա.ՍԵՂՆԱԳՈՐԾ)

Մեծ Շուկայ, Գալբաքճըյար, Նուրի Օսմանի, բիւ 5 եւ 11

Երկար տարիներէ ի վեր հանրութեան վստահութիւնն ու համակրութիւնը զրաւած այս զոյգ մը վաճառատունները, վերջին նորաձեւութեանց համաձայն, զարգարուած են վերստին ամէն տեսակ ասեղնագործութեան եւ արգուղարդի վերաբերեալ նիւթերով եւ մէջ այլոց կը գտնուին Բարիդի առաջնակարգ ֆապրիգաներու զանազան ապրանքներ, շատ մը գոյներէ բաղկացեալ գորտոնէ, ֆոիզէ, շինիլ, յուացքի համար եւ անարատ մնալու պայմանաւ, վաճառատան գլխաւոր սպտոման նիւթը եզոզ D. M. C. նիշով մետաքսներ, քոթօններ, ֆիշուի, գորգի եւ զանաւայի բուրգեր, գորգերու եւ բարձերու համար սթամբաներ, էթամին եւ պարզ զանաւաներ, շինիլ գորտոն եւ փիսկիւլ, կլապտան, սրմա, գոյնըզ-գոյն փուլ եւ թրթր, մետաքսէ եւ սրմայէ պիւքմէներ եւ գորտոններ, ինչպէս նաեւ աթլազ, թաւիշ եւ ասոնց վրայ խիստ ճաշակաւոր ասեղնագործուած վերմակներ, բարձեր, ծրարներ, բանթութներ, քասզէթներ թէ՛ պատրաստ եւ թէ՛ յանձնարարութեամբ:

Ասոնցմէ զատ կը գտնուի նաեւ Եւրոպայի առաջնակարգ հոտեղինաց ֆապրիքաներու, ինչպէս Բինուի, Հօպիկանի, Ռօփէ Կալէի եւ Ժէլէ ֆոէռի ամէն տեսակ էքսթրէներ, բուտոաներ, օտը քոլօններ, ակոպի փոշի եւ ջուր, աճառներ, մազի ներկ եւ արգուղարդի նիւթեր: Նաեւ Թէյքս Տայմընտ վաճառատան ապրանքներէն զանազան գոհարեղէններ:

Վաճառատունը կ'ընդունի նաեւ օժիտի համար խիստ ճաշակաւոր եւ նուրբ ասեղնագործութեան ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ ամենազգուարահաճ յաճախորդներէ, սրմայով, մետաքսով կամ քոթօնով, որոնց համար մասնագէտ գծադրիչ մը պատրաստ է միշտ հոն:

Դիւերը ղիւրամատչելի եւ վարժարանաց համար մասնաւոր զեղչ: